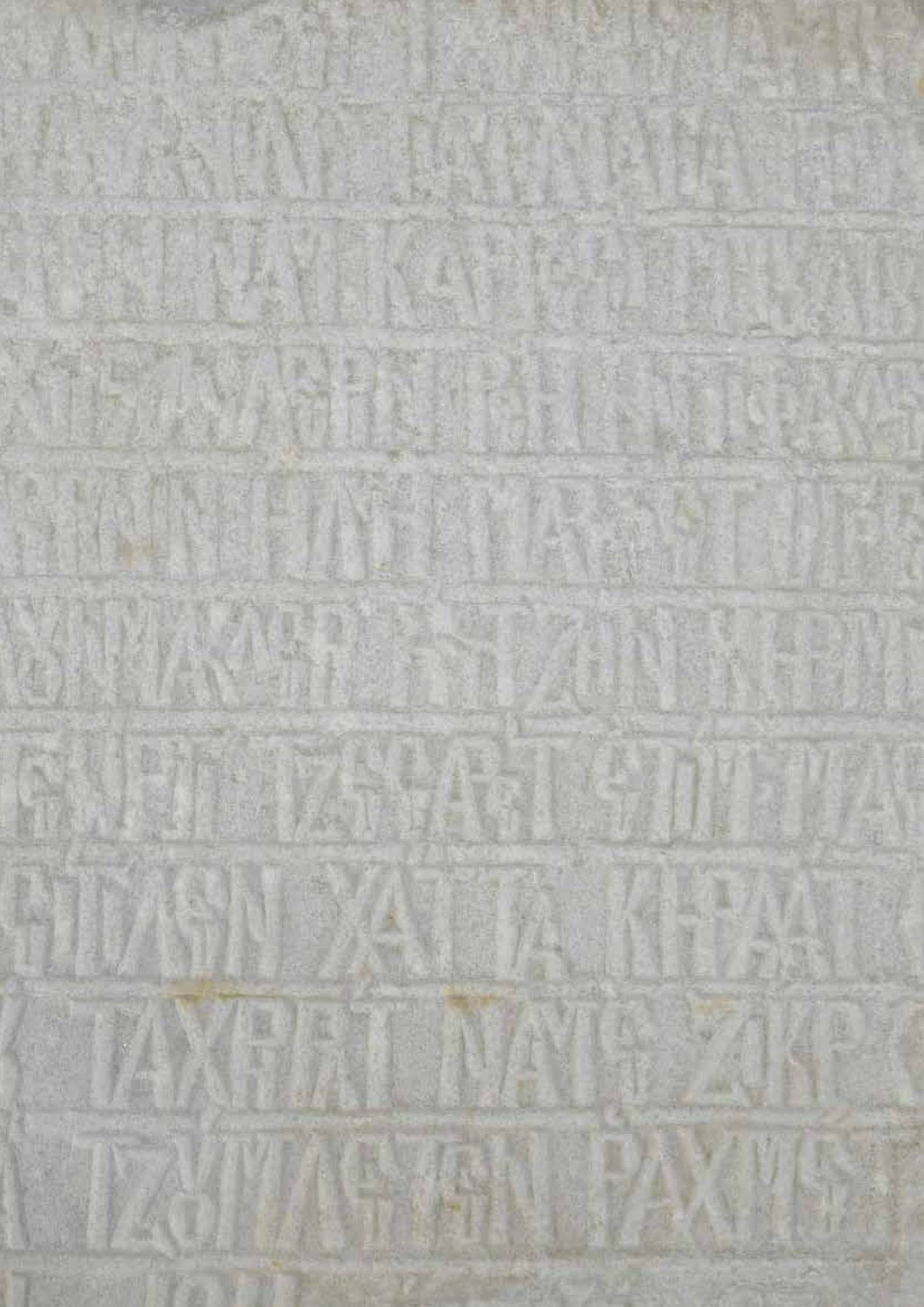

Ankara'da Ele Geçen
Karamanlca (Grek
Harfli Türkçe) Bir
Okul Kitâbesi

Dr. Cemal EKİN, Umut ALAGÖZ

Ankara’da Ele Geçen Karamanlıca (Grek Harfli Türkçe) Bir Okul Kitâbesi*

A School Inscription in Karamanlidika (Turkish With Greek Letters) Found in Ankara

Cemal EKİN**

Umut ALAGÖZ***

Özet

Türkçeden başka dil bilmeyen Ortodoks Hristiyanlara “Karamanlı”; Karamanlıların konuştuıkları dile ise “Karamanlıca”, “Karamanlı Türkçesi”, “Karaman Türkçesi” denmektedir. Karamanlılar konuştuıkları dili, “Yavan Türkçe”, “Türkçe”, “Açık Türkçe”, “Sade Türkçe”, “Kaba Türkçe”, Türk Dili” veya “Anadolu Lisanı” olarak adlandırmıştır.

Mübadele ile Yunanistan’a giden Karamanlıların yaşadıkları yerleşimlerde bıraktıkları taşınmaz kültür varlıkları arasında kiliseler, mezar taşları, konutlar, çeşme ve hamamlar önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada yer alan ve Ankara’da bulunduğu söylenerek Anadolu Medeniyetleri Müzesi’ne teslim edilen Karamanlıca bir kitabe, bugüne kadar tespit edilen tek okul kitabesi olması nedeniyle önemlidir. Karamanlılara ait taşınmaz kültür varlıkları arasına okula ait Karamanlıca bir kitabenin katılması, yapı çeşitliliğini ve kitabelerde Karamanlıca kullanım yaygınlığını göstermesi açısından değerlidir. Bu kitabe, Karamanlılara ait okulların da olduğunu anlaşılması ve Karamanlıların Grek harflerini nereden/nasıl öğrendiklerini göstermesi açısından da önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Karamanlılar, Karamanlıca, Kitabe, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Dil.

Summary

“Karamans” are Orthodox Christians who do not speak any language other than Turkish and the language they speak is “Karamanlidika”, “Karamanian Turkish”, “Karaman Turkish”. Karaman people on the other hand, have called their language “Yavan Turkish”, “Turkish”, “Clear Turkish”, “Plain Turkish”, “Vulgar Turkish”, “Turkish Language” or “Anatolian Language”.

Churches, tombstones, residences, fountains and baths have an important place among the immovable cultural assets left by the Karamanians who went to Greece with the population exchange. In this study, an inscription in Karamanlidika, which was said to be found in Ankara and delivered to the Museum of Anatolian Civilizations, is important for being the only Karamanian school inscription have been discovered far. The inclusion of an inscription in Karamanlidika belonging to a school among the immovable cultural assets of the Karamanians, is valuable in terms of showing the diversity of structures and the prevalence of Karamanian usage in the inscriptions. Furthermore, the inscription is important in terms of understanding that there were schools that belonged to Karamanians, and displaying where/how the Karamanian language was learned.

Key Words: Karamanians, Karamanlidika, Inscription, Anatolian Civilizations Museum, Language.

* Geliş Tarihi: 06.12.2021- Kabul Tarihi: 25.02.2022

** Öğr. Gör. Dr., Hitit Üniversitesi İskilip MYO Mimari Restorasyon Programı, Çorum / Türkiye, ekincemal36@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7059-2273

*** Müdür Yardımcısı., Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Kale, Gözcü Sk. No:2, 06240 Ulus/Altındağ/Ankara/Türkiye, arkeoloji27@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7894-5747

1. Karamanlılar/Karamanlıca¹

Ortodoks Hristiyanların Türkçeden başka dil bilmeyenlerine “Karamanlı” adı verilir. Karamanlıların konuştukları ve yazı dili olarak kullandıkları dil “Karamanlıca”, “Karamanlı Türkçesi”, “Karaman Türkçesi” ya da kendi tanımları ile “Yavan Türkçe”, “Türkçe”, “Açık Türkçe”, “Sade Türkçe”, “Kaba Türkçe”, “Türk Dili” veya “Anadolu Lisani” olarak adlandırılmaktadır (Eckmann, 1950; Miller, 1974: s.7-8; Ekincikli, 1998: s. 117; Balta, 1990: s.84; Anzerlioğlu, 2003 ve 2009). Karamanlılar, nüfus mübadelesi ile 1923 yılından itibaren Yunanistan’a gitmiş; Karamanlılara ait taşınmaz kültür varlıkları ise (kilise, mezar taşı, hamam, çeşme, konut vb.) kaderlerine terk edilmiştir. Bu makalenin Karamanlıların mimari mirasının tespiti ve yayımlanması ile ilgili olarak başlatılan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Karamanlıca okul kitabesi

Ankara Keçiören ilçesi Karargahtepe Mahallesi Cavidar Sokak’ta oturan Mehmet ARTUÇ adlı vatandaşın, Ankara Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şubesi (KOM) yetkililerini arayarak aynı yerde yapılan bir hafriyatçı çıkışını belirttiği Karamanlıca (Grek Harfli Türkçe) kitabe, ilgililerce teslim alınarak Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi yetkililerine teslim edilmiştir. 03.02.2021 tarihinde yapılan bir tutanakla hibe usulü ile teslim alınan kitabe, 08.02.2021 tarih 18.1.21 numara ile müze envanterine girilmiştir (Resim 1)².

Yapılan ilk incelemede, 11 satırdan oluşan kitabenin ilk üç satırı okunamamış; yüzey kirliliği nedeniyle okunamayan bu kısımlar üzerinde mekanik ve kimyasal temizlik gerçekleştirilmiş; böylece kırılma ve malzeme kaybı nedeniyle okunamayan bir ve üçüncü satırdaki birer kelime dışında bütün kitabenin okunabilmesi mümkün hale gelmiştir (Resim 1-3)³.

1 Karamanlılar ve Karamanlıca hakkında daha ayrıntılı bilgiler için bkz. Ekin, 2013, 2014, 2017 ve 2019.

2 Anılan kitabenin Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi koleksiyonuna dâhil edilmesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi yetkilileri ile Ankara Emniyet Müdürlüğü KOM Şubesi yetkililerinin kültür varlıklarımızın korunması hususunda gösterdikleri hassas çabalar sayesinde mümkün olmuştur. Kitabenin teslim alındığı Mehmet ARTUÇ ile Mayıs 2021’de yaptığımız telefon görüşmesinde yukarıdaki bilgiler tekrarlanmıştır.

3 Ankara Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarı’na gönderilen kitabenin harfleri, burada yapılan titiz çalışmada büyük oranda ortaya çıkarılmıştır. Tüm bu çalışmalarda gösterdiği kolaylıklar için başta

Kitabedeki verilerden de anlaşıldığı kadarıyla bu kitabe bir eğitim yapısına ait olmalıdır. Kitabenin bağımsız bir mekân veya öğrenci eğitimi de verilen bir kilisenin duvarında yer almış olabileceği düşünülmekle birlikte yeri ve ait olduğu yapı konusunda tam bir veriye ulaşılamamıştır. Karamanlıca kitabelere sahip kilise, çeşme, hamam, konut ve mezar taşlarının günümüze kadar ulaştığı bilinmektedir (Eyice, 1975, 1980; Ekiz, 2011, 2014; Bozer ve Sunay, 2018; Ekin, 2013, 2014, 2017, 2019). Ancak eğitim yapısına ait olan bir kitabe, bugüne kadar tespit edilmemiştir. Bu kitabenin ortaya çıkmasıyla Karamanlıların inşa ettikleri mimari yapılara Karamanlıca kitabe yerleştirme geleneğine eğitim yapılarını da dâhil ettikleri anlaşılmaktadır. Kitabede yer alan 1811 tarihinden yola çıkarak nispeten erken bir dönemde Karamanlıların kendi eğitim kurumlarına sahip olduklarını belgeliyor olması da kitabenin önemini artırmaktadır. Bu buluntuyla Ankara, ilki Roma Hamamı Açık Hava Müzesi ve Ören Yeri’nde sergilenen bir mezar taşına, ikincisi eğitim yapısına ait olmak üzere Karamanlıca 2 kitabeyle sahip olmuştur. Ankara, gerek şerhiye sicilleri gerek tahrir defterlerinden öğrenilebildiği üzere Karamanlıların yaşadığı yerleşim yerlerinden biri olması nedeniyle Karamanlıca kitabelere ulaşma ihtimalini barındırmaktadır. 17. yüzyılda Ankara’ya gelen veya burada faaliyet gösteren yerli veya yabancı tüccarlar arasında ve ticaret metalarına ait listelerde; Ankara’ya özgü tiftik keçisi kılı olan sofı İzmir’e, Tebriz’e ve Venedik’e gönderen Gayrimüslimler içinde “Aslan veled-i Sefer”, “Sefer veled-i Yasef”, “Minas veled-i Aslan”, “Murad veled-i Telmus” ve “Yasef veled-i Bulduk” gibi Türkçe isimler taşıyanlar olduğu görülmektedir (Çetinkaya, 2020 : s.102,103). Karamanlılarda görülen Türkçe isimlere ilişkin başka bir kaynak ise Süleymaniye Camisi inşaat defterleridir (Barkan, 1972).

Karamanlıca kitabe⁴

ΠΠϠ NAM ϣοΛϣϞ ϣετΡ ΤΖετϣΜετ ΤΑΜΡ Ο
ΛΑΝ ΧΑΙΡΕΤ ΠΑϣΛΑΝΙΑΤΙ ΓΙΑΠΛΑΜΑΓΙΑ Π(Μ)Ιϣετ
ΛΙΑΣ ΜΑ...ΠΙΝΙΝ ΝΑΜ ΚΑΡΓετϣ ΠΠϠ ΛΤϠΡ
ΤΑ ΤΖετΜΗ ΧΡΙΣ(Τ)ΑΝΛετΠΙΝ ΡετΗ ΗΝΤΙΦΑΚΛετΡΙ
ΙΛετΝ ετΒΛΑΤΛετΠΙΝΙΝ ΙΑΜΙ ΜΑΡΙΦετΤ ΟΓΡετΝ
ΙΠ ΤΕΡΠΠΥετ ΟΛϠΝΜΑΚΛετΡΗ ΗΤΖΗΝ ΚΗΡΜΙΣ
ΟΓΛϠ ΧΑΤΖΗ ΓετωΡΠ ΤΖετΑΡετΤ ετΠΠ ΠΑϣ
ΝΑ ΚετΤΖΜετϣΠΛετΝ ΧΑΤΤΑ ΚΗΡΑΑΤ Ο
ΛϠΝϠΠ ΠΠϠ ΤΑΧΡΙΑΤ ΝΑΜετ ΖΙΚΡΟ
ΛϠΝΤϠΓΝΤΑ ΤΖϠΜΛετΓετΝ ΡΑΧΜετΤ
ΟΛϠ ΝϣϠΝ. 1881 αγγυϣοϣυν 27

3. Kitabenin çeviri yazımı (Transkripsiyonu)

BU NAM SHOLSUN SER ÇEŞME TABİR O
LAN HAİRET BAŞLANILTI YAPILMAYA B(M)İSE
LİAS MA...BININ NAM KARYESİ BULTUR
TA CEMİ HRİSTİYANLARIN REİ İNTİFAKLARI
İLEN EVLATLARININ İLMİ MARİFET ÖĞREN
İP TERBİYE OLUNMALARI İÇİN KIRMIS(Z)
OĞLU HACI YEORGİ CESARET EDİP BAŞI
NA GEÇMESİYLE HATTA KIRAAT O
LUNUP BU TAHRIRAT NAME ZIKR O
LUNDUĞUNTA CÜMLETEN RAHMET
OLUNSUN. 1811 avgustosun 27

4. Kitabenin günümüz Türkçesine aktarımı

HAYAT ÇEŞMESİ (CANSUYU) OLAN
BU KİTÂBE

OKULUN HAYRAT(I) (İÇİN) YAPILMAYA
BAŞLANILDI. B(M)İSE

LİAS MA...BININ ADLI KÖYÜ BILDIR

DA TÜM HRİSTİYANLARIN KATILIMLARI İLE

EVLATLARININ İLİM VE MARİFET ÖĞREN

İP TERBİYE OLUNMALARI İÇİN KIRMIS(Z)

OĞLU HACI GEORGİ’NİN CESARET EDİP BAŞI

NA GEÇMESİYLE HATTA EĞİTİM İZİNİNİN

ALINMASINA (SEBEP OLANLARA)

CÜMLETEN RAHMET

OLUNSUN. 27 Ağustos 1811

Değerlendirme

50x45x16 cm ölçülerindeki mermer kitabe, alçak kabartma tekniği ile yapılmış olup 11 satırdan oluşmaktadır. Satır araları yatay çizgilerle ayrılmış, büyük ve küçük harfler bir arada ve belirli bir kurala uymaksızın kullanılmıştır.

Karamanlılara ait yapılarda Türkçe kitabe geleneğinin, eldeki veriler ışığında, 1804’te inşa edilen Kayseri Zincidere Ioannes Prodromos Karamanlı Kilisesi’ne ait kitabe ile başladığı ve mübadeleye kadar sürdüğü ancak mübadele sonrası ortadan kalktığı bilinmektedir (Balta, 1990, 2014; Ekin, 2017, 2019). Günümüze gelebilen Karamanlıca kitabeli yapılar; kilise, mezar taşı, konut, çeşme ve hamam yapılarından ibaret iken (Resim 4-8), bu keşif ile Karamanlıca kitabeli yapılara eğitim yapıları da dâhil edilmiş olmaktadır. Karamanlıların eğitim gördüğü okulların varlığı bilinmesine (Öger ve Oğuz, 2015) ve hatta bunlardan biri olan Nevşehir Gelveri mekteplerine ait 1891 tarihli bir okul mührü de bulunmasına rağmen (Resim 9), bu eğitim yapılarına ait bir Karamanlıca kitabe tespit edilememiştir. Bu nedenle önemli bir keşif olarak değerlendirilebilmekle birlikte ne yazık

4 Karamanlılar Türkçeyi, kullandıkları Grek alfabesine yeni harfler ekleyerek yazmışlardır (Ekin, 2019). Bunlardan biri de mevcut alfabelerin hiçbirinde artık yer verilmeyen ve “Ϡ” biçiminde yazıya geçirilen harftir.

ki kitabenin ait olduğu yapı hakkında bir bilgiye şimdilik ulaşılamamıştır. Ancak kitabenin bağımsız bir okul binasına ait olabileceği gibi, 1811 gibi erken bir tarihe ait olması nedeniyle, okul eğitimi verilen bir kilisenin duvarında yer almış olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Kitabenin Ankara’da ele geçmesi, Ankara’da bir yere ait olma ihtimali ve “*Kırmızıoğlu Hacı Georgi*”nin okulun yapımında/faaliyete geçmesinde katkısının vurgulanması nedeniyle Ankara’ya yoğunlaşmak gerekmektedir. “*Kırmızıoğlu*” adı 18. yüzyılda Yabanabad Kazası’nda görülen kanunsuzluk hareketleri kapsamında geçmektedir (Yılmaz, 1998; Kaya, 2013: 51-65).

Yabanabad bölgesiyle ilgili yapılan araştırmada, 19. yy. başına ait bir Hristiyan okulu kaydına ulaşılamamıştır. Ankara Roma Hamamı Açık Hava Müzesi ve Ören Yeri’nde bulunan tek Karamanlıca mezar taşı ile yapılan karşılaştırmada ise her iki kitabenin yazı karakterinin farklılık gösterdiği görülmüştür. Öncelikle yazım tekniğindeki farklılık dikkat çekmektedir. Örneğin büyük ve küçük harflerin kabartma tekniği kullanılarak karma biçimde yazıldığı çalışma kitabemizdeki tekniğe karşılık Ankara Roma Hamamı Açık Hava Müzesi ve Ören Yeri’ndeki kitabe kazıma tekniği ile ve sadece büyük harflerle yazılmıştır. Çalışma konumuz olan kitabe de yer alan ve harf birleştirmeleri yoluyla elde edilen “ç, c” sesleri “TZ” harfleriyle karşılanırken, Ankara Roma Hamamı Açık Hava Müzesi ve Ören Yeri’ndeki kitabe de bu ses “ΔZ” harfleri ile karşılanmıştır. Ankara Roma Hamamı Açık Hava Müzesi ve Ören Yeri’ndeki kitabe de “e” sesi “E” şeklinde ve büyük harfle yazılmışken çalışma örneğimizde bu ses hem küçük hem de çift harfle “ετ” olarak verilmiştir. “O” sesi Ankara Roma Hamamı Açık Hava Müzesi ve Ören Yeri’ndeki kitabe de büyük ve “O” olarak verilirken çalışma örneğimizdeki kitabe de bu ses küçük harfle “ω” şeklinde yazılmıştır. Çalışma örneğimizdeki kitabe de “B” sesine karşılık bazen tek “Π” bazen çift “ΠΠ” kullanılmasına karşılık Ankara Roma Hamamı ve Açık Hava Müzesi ve Ören Yeri’ndeki kitabe de sadece tek “Π” kullanılmıştır. Son olarak çalışma örneğimizdeki kitabe de harflerin kenarları birleşik yazılmışken Ankara Roma Hamamı Açık Hava Müzesi ve Ören Yeri’ndeki kitabe de hiçbir harf birleştirilerek yazılmamıştır (Resim 1 ve 10).

Anlam açısından da her iki kitabe de belirgin fark bulunmaktadır. Ankara Roma Hamamı Açık Hava

Müzesi ve Ören Yeri’ndeki kitabe oldukça sade ve anlaşılır iken⁵ çalışma konumuz olan kitabedeki dil daha karmaşıktır. Hatta bugüne kadar karşılaşılan kitabelerde kullanılan yazı karakteri ve teknikleri ile farklılıklarından hareketle bu kitabenin şimdiye kadar Karamanlıca herhangi bir kitabe tespit edilmeyen bir ile ait olma olasılığı da bulunmaktadır⁶.

Kitabede geçen “*Bultur*” kelimesinin Burdur yöresine işaret edebileceği olasılığını düşünerek araştırdığımız Osmanlı Arşivlerinde; Burdur’a “*Buldur*” da dendiği görülmüştür (BOA)⁷. Ancak Burdur’da da kitabe ile uyumlu bir kayda ulaşılamamıştır. Burdur’da bugüne kadar Karamanlıca bir kitabe ele geçmediği için, mevcut kitabenin bu ile ilişkili olup olmadığı tespit edilememiştir. Başka bir olasılık ise kitabe de geçen “*Bultur*” kelimesinin geçen yıl anlamına gelen “*bıldır*” olmasıdır. Yeni bir bulgu elde edilinceye kadar bu olasılığı da dikkate almak gerektiğini varsaymak yanlış olmayacaktır.

5 Bu kitabenin aktarımı: YA DOST BANA ZİYARETE Mİ GELDİN. HACI BENDEGİLİN PAVLİ...

6 Bugüne kadar Kayseri, Niğde, Nevşehir, Konya, Isparta, İstanbul, Manisa, Zonguldak, Mersin, Aksaray ve Samsun illerinde Karamanlıca kitabeler tespit edilmiştir.

7 Başbakanlık Osmanlı Arşiv kayıtlarında birden çok yerde geçen bu tabir, seçtiğimiz bir örnekte şu şekilde geçmektedir: “Buldur Karyesi reayasına (suret): Tımsıvar’da ehli İslam’a tabi olan ahalinin rahatsız edilmemesi ve askeri taifesi ile 3 Tatar askerinin saldırısından korunması yönünde yazılan emannameler”. Yine bu kayıtlarda “Buldur” adıyla Şarkikaraağ (Şebinkarahisar), Uzunköprü ve Temeşvar’da da yerleşimler vardır.

Kaynakça

- Anzerlioğlu, Y. (2003). *Karamanlı Ortodoks Türkler*, Ankara.
- Anzerlioğlu, Y. (2009). Tarihi Verilerle Karamanlı Ortodoks Türkler, *Hacı Bektaş Veli Dergisi*, 51, 171-188.
- Balta, E. (1990). Anadolu’lu Türkofon Hristiyan Ortodoksların Ulusal Bilinçlerini Araştırmaya Yarayan Kaynak Olarak Karamanlca Kitapların Önsözleri, *Tarih ve Toplum*, 13(74), 84.
- Balta, E. (2014). Gerçi Rum İsek de, Rumca Bilmez Türkçe Söyleriz, *Karamanlılar ve Karamanlca Edebiyat Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: İş Bankası.
- Barkan, Ö. L. (1972). *Süleymaniye Camii ve İmareti İnşaatı (1550 - 1557)*, Cilt 1-2, Ankara: TTK Yayınları.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA). AE.SMST.III 321 25885 H-29-12-1172.
- Bozer, R.- Sunay, S. (2018). Kula’da Bulunan Bir Grup Karamanlca Mezartaşı Üzerine Tespitler, *DTCF Dergisi* 58(2), 1697-1724, Ankara.
- Çetinkaya, C. (2020). Ankara’da Gayrimüslim Tüccarlar ve Sof Ticareti (17. Yüzyıl), *Anadolu ve Rumeli Araştırmaları Dergisi*, 1(1), Ankara, 97-117.
- Eckmann, J. (1950). Yunan Harfli Karamanlı İmlâsı Hakkında, *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar*, 27-31.
- Ekin, C. (2013). Kayseri’de Grek Harfli Türkçe (Karamanlca) Kitabeli Kiliseler, *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi*, Saraybosna.
- Ekin, C. (2014). Sahiplenilmemiş Miras: Grek Harfli Türkçe (Karamanlca) Kitabeli Eserler, *Üçüncü Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı “Avrupa’da Türkçe”*, Tiran, 123-139.
- Ekin, C. (2017). Karamanlıların Soy Kütükleri: Karamanlca (Grek Harfli Türkçe) Kitabeli Mezar Taşları, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVI(2), 221-241.
- Ekin, C. (2019). *Karamanlca (Grek Harfli Türkçe) Kitabeli Kiliseler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ekincikli, M. (1998). *Türk Ortodoksları*, Ankara.
- Ekiz, M. (2011). Niğde’deki Hristiyan Türk Kiliselerinde Yer Alan Ejder Figürleri: İkonografik Açından Bir Bakış, *Sanat Tarihi Dergisi*, XX(1), 39-62.
- Ekiz, M. (2014). Niğde’de Hristiyan Türklere Ait Olduğu Düşünülen Üç Hamam, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3(5), 95-117.
- Eyice, S. (1975). Anadolu’da Karamanlca Kitabeler, *Belleten*, XXXIX(153), Ankara, 25-56.
- Eyice, S. (1980). Anadolu’da Karamanlca Kitabeler II (Grek Harfleriyle Türkçe Kitabeler), *Belleten*, XLIV(176), Ankara, 683-696.
- İbar, G. (2010). *Anadolulu Hemşehrilerimiz (Karamanlılar ve Yunan Harfli Türkçe)*, İstanbul.
- Kaşgarlı Mahmud (1941). *Dîvânü Lugâti’t-Türk*, Ankara.
- Kaya, M. (2018). 18. Yüzyılda Yabanabad Kazasında Görülen Kanunsuzluk Hareketleri, *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 51-65.
- Miller, M.G. (1974). *The Karamanli-Turkish Texts: the Historical Changes in Their Script and Phonology*, Unpublished PhD Thesis, Indiana University, Indiana.
- Öger, A., Özdem, O. (2015). *Nevşehir Mektepleri (1820-1920)*, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.
- Yılmaz, A. (1998). *19. Yüzyılın İlk Yarısında Ankara Sancağı’na Bağlı Yabanabad Kazası ve Köylerinin Sosyal ve İktisadi Durumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ekler

Resim 1: Karamanlıca Okul Kitabesi (Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi)

Resim 2: Kitabenin Mekanik ve Kimyasal Temizlik Öncesi

Resim 3: Kitabenin Arka Yüzü

Resim 4: Kayseri Zincidere İoannes Prodomos Karamanlı Kilisesinin Batı Girişteki Karamanlıca Kitabesi (Ekin, 2019)

Resim 5: İstanbul Balıklı Rum Manastırında Violeem'in Mezar Taşı (Ekin, 2017)

Resim 6: Nevşehir Derinkuyu’da Karamanlıca konut kitabesi

Resim 7: Niğde Fertek’te Karamanlıca Hamam Kitabesi (Ekiz, 2014)

Resim 8: Zonguldak Ereğli'de Karamanlıca Çeşme Kitabesi

Resim 9: Nevşehir Gelveri'de 1891'E Ait Okul Mührü
(İbar,2010)

Resim 10: Ankara Roma Hamamı Açık Hava Müzesi ve Ören Yerindeki Karamanlıca Mezar Taşı (Ekin, 2017)